

Milivoj Dretar

MARIJA WINTER
PRVA KRONIČARKA
LUDBREGA

Ludbreg, veljača 2014.

Milivoj Dretar

MARIJA WINTER

PRVA KRONIČARKA
LUDBREGA

Ludbreg, veljača 2014.

Biblioteka "LUDBREŠKE RAZGLEDNICE"

Knjiga 1

Naslov

MARIJA WINTER - PRVA KRONIČARKA LUDBREGA

Autor

Milivoj Dretar

Nakladnik

Gradska knjižnica i čitaonica

"Mladen Kerstner" Ludbreg

Lektura

Lidija Novosel, prof.

Tiskano uz potporu Grada Ludbrega

Dragi čitatelju,

knjižica u Tvojim rukama jedna je u nizu iz edicije **Ludbreška razglednica** koju pokreće Gradska knjižnica i čitaonica „Mladen Kerstner“ iz Ludbrega. Nit vodilja pokretača edicije sabrati je sve ono vrijedno i reprezentativno za naš gradić, sve ono što ga predstavlja na najljepši način. A to su naši znameniti Ludbrežani, koji su pridonijeli razvoju svojeg rodnog mjesta ili su prenijeli glas o njemu diljem zemlje i šire; to su kulturni, povijesni i društveni događaji, *štikleci* koji predstavljaju ludbrešku baštinu. S ponosom i sa željom da se ono što je vrijedno, zapiše, a zapisano će ostati i sačuvano, osmislili smo ovakve knjižice-razglednice. Svaka će od njih biti djelić sačuvanih sjećanja, evokacija uspomena na drage Ludbrežane i djela koja su stvarale vrijedne ludbreške ruke. Svaka od njih ono je najbolje što Ludbreg ima i s čime se želi pohvaliti, s radošću istaknuti.

Ova knjižica poklon je svakom Ludbrežaninu, ali i razglednica koji će svaki

Ludbrežanin rado *poslati* dalje, pokloniti nekome koga želi upoznati s vrednotama gradića u kojemu živi. Stoga, dragi čitatelju, ugodno čitaj, sjećaj se i – pamti.

1889. 16. n.
 poslati jedne kćeri je u mnogim goda
 gradonjela velika putka neizostat kod
 koje su; škol. djeca susjedstva...

1892. 2. n.
 Za gosp. rođakove izabrano 1891. primaju se
 velike kolajne: Stara Batin
 Franjo Batin
 Bica 70 (2. dijela)
 male kolajne: Nikola Kovačić
 Dragutin Kovačić
 Marija Kovačić
 Andrej Kovačić izloga
 Bica 70 i Stara Batin iz loga.

1905. g.
 Jela Kovačić, Marija i dala kćeri poslati je
 kod 10. škole sa svatima kao susjedstva
 na pok. bi. Brata oba otadnja otadnja...
 20 k. kuma i 100 k. kuma kćeri; poslati
 120 k. kuma sa svatima 7 kuma; a ostale
 kuma po 6 kuma i kuma i 40 novčića
 Franjo Kovačić daci sa nagradu knjige 20/100
 Franjo Kovačić - darovano 10. kuma:
 Sveta i Sveta.

Marija Winter s obitelji (Ludbreg, 1946.)

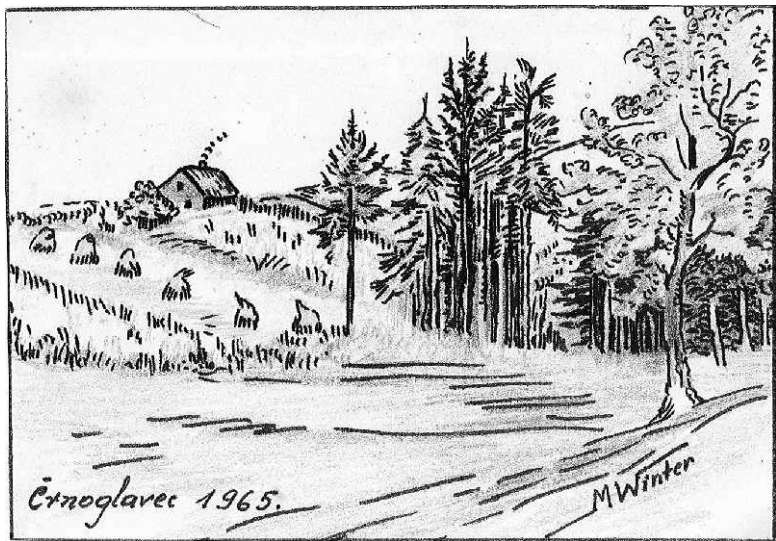
Prva kroničarka Ludbrega

Još se i danas Ludbrežani sjete male, srdačne žene na biciklu, s maramom na glavi. Često je prolazila glavnim trgom i okolnim ulicama, pojavljivala se na svim većim okupljanjima u Ludbregu i okolici. Družila se s mnogim građanima, a dopisivala se s prijateljima iz drugih gradova. „Dobar dan drugarice Winter, kak ste?“ svi bi je rado pozdravljali, a ona bi svima odzdravljala s neizbježnim smiješkom. I nitko nije za nju rekao nijednu lošu riječ, svi su je doživljavali s velikim respektom. „Mama, mama, a ko je ta žena?“ pitala su djeca. „To je Winterrica, ona je negda bila učiteljka vu školi. Tak kak ti ve imaš svoju, ona je bila meni“, odgovarale bi majke svojoj djeci.

Marija Winter ostala je poznata kao narodna učiteljica, povjesničarka, umjetnica, spisateljica, znamenita Ludbrežanka. Njezin rođendan pada uoči 8. ožujka - Međunarodnog dana žena. Osim po blizini rođendana, Marija Winter bila je povezana s datumom koji se obilježava u spomen borbe žena za jednaka prava s muškarcima i na potpuno ostvarenje svih ljudskih prava po tome što je i

sama bila pravi primjerak borca za ta prava. U vrijeme njezina djetinjstva školovanje je žena, posebno onih na selu, bilo gotovo nezamislivo. Nekoliko razreda osnovne škole bilo je dovoljno da svaka djevojčica nauči pisati i čitati te ponešto računati. Za bračni život ionako je bilo važnije naučiti kuhati, spremati, šivati te biti upućena u poljoprivredne radove. Ako je koje žensko dijete željelo nastaviti školu, a u kući nije bilo novaca za nešto takvo, preostalo je samo jedno – poći za časnu sestru. Ista je sudbina čekala i Mariju.

Kučica u Črnoglavcu

Mladost i školovanje

Tko je bila Marija Winter? Rođena je 5. ožujka 1912. godine u kućici u šumi Črnoglavec, istoimenom, a danas napuštenom zaseoku prigradskog naselja Vinogradi Ludbreški. Njezin otac Rudolf Winter, porijeklom Austrijanac, bio je vlastelinski lugar u službi knezova Batthyany, vlasnika ludbreškog veleposjeda. Batthyanyjevi su bili vlasnici velikih posjeda u Gradišću, tadašnjoj Zapadnoj Ugarskoj gdje im je u gradu Körmendu bilo obiteljsko sjelo. Ludbreg je bio središte njihova najvećeg posjeda u Hrvatskoj. Nerijetko se događalo da su knezovi poticali svoje službenike na ugarskim posjedima da se presele u Hrvatsku, pokušavajući na taj način unaprijediti svoj ludbreški posjed. Je li na isti način i Rudolf Winter stigao u ludbreški kraj – nije do kraja razjašnjeno. Marijina majka Rozalija (rođena Vojnović) bila je gradišćanska Hrvatica. Dok joj je rodbina dolazila u goste, u kući se pričalo onim drukčijim hrvatskim jezikom, s nesvakidašnjim akcentom. Marijina rodna kuća u kojoj su svjetlo dana po prvi puta ugledali i starija sestra Katica (1907.) i brat Franjo (1910.), danas više ne

postoji. Srušili su je kasniji vlasnici koji su lugarsku kuću kod stare ciglane zamijenili za onu od Winterovih u šumskom zaseoku Črnoglavcu. U tom drugom domu rodio se mlađi brat Ljudevit (1917.), zvan Ivica.

Godina 1918. bila je godina velikih promjena. Završio je teški četverogodišnji Veliki rat u kojemu je stradalo mnogo Ludbrežana. Nestala je i omražena „crno-žuta monarhija“ (Austro-Ugarska), a s njom i brojni velikaški posjedi. Propao je i Batthyanyjev veleposjed, no to se nije dogodilo preko noći jer su knezovi ionako već desetljećima boravili u Körmendu, a ne u Ludbregu koji je dan u zakup. Seljaci su se poveselili jer bi sada konačno mogli dobiti neki komadić zemlje koji su stoljećima obrađivali za knezove. Kneževski dvor i posjed sele od ruke do ruke. I Rudolf Winter pridružuje se većem broju lokalnih seljaka koji sudjeluju u otkupu vlastelinske zemlje. Nevelika čestica od tri rali oranice skupo je stajala pa se Winter morao zadužiti u banci. Otplaćivanje glavnice i visokih kamata navele su obitelj na veliku štednju pa dok se još našlo nešto novaca za školovanje Marijinog brata Franje, toga nije bilo i za djevojke. Jedini mogući način za daljnje školovanje bio je da se zarede i pridruže nekom crkve-

nom redu. Budući da nije imala izbora, Marija je to i učinila. Pritom se javio i još jedan nerješivi problem – Marija se rodila s težim tjelesnim poremećajem kojeg nitko nije bio svjestan sve do njezine adolescentske dobi. Dok bi se drugi s takvim problemom povukli u izolaciju, ona je učinila upravo suprotno. Najprije je u Ludbregu završila osnovnu i građansku školu, a onda je 1930. otputovala daleko od svoje obitelji i doma, u Sarajevo, i tamo završila privatnu petogodišnju Žensku učiteljsku školu s pravom javnosti u Zavodu svetog Josipa. Bila je odlična učenica. U školovanju joj je pomagala obitelj Eleršek.

U službi prosvijete

Nakon pet godina školovanja stekla je diplomu te bila primljena u red Kćeri Božje ljubavi kao sestra Marijana. Odmah je počela raditi po školama koje su držale časne sestre. Nije se ustručavala preseliti u zabačena istočnobosanska sela gdje je kao katolička redovnica podučavala u gotovo stopostotno muslimanskim selima. Brojne djevojčice naučila je čitati i pisati. Najprije je radila u

Tuzli, zatim dvije godine u Sarajevu, a onda jednu godinu u Breškama kod Tuzle. U svibnju 1939. godine položila je državni stručni ispit. U to je vrijeme u svijetu već započeo Drugi svjetski rat – najveći sukob u ljudskoj povijesti. Tada se Marija Winter vratila u Podravinu, u obližnji Legrad gdje je radila do 5. veljače 1943. godine. Za to se vrijeme rat rasplamsao i na našim prostorima. Okupiravši Baranju, Prekomurje i Međimurje, Mađari su polagali pravo i na Legrad. Iako se dobro služila mađarskim i njemačkim jezikom, Marija Winter suprotstavljala se pokušajima nasilne mađarizacije i fašizacije. Odlučila je i dalje predavati na zabranjenom hrvatskom jeziku, a čak je sastavljala povijesne i etnografske crtiče iz okolice Legrada kako bi dokazala pripadnost lokalnog stanovništva hrvatskom narodu ...*Legrad leži v hrvacki Podravini na mestu dé se Mura zléva v Drávu. Trgovišče Legrad ima svoju opčinu, a spáda v Koprivnički kotár. Sela néma ni jěnoga v céli općini. Legrad je općina za sěbe. Vezda spada v Hrvacku, a negda je skupa s célěm Međimurjěm spádal pod Mađarsku. Legracki határ ili okoliš je Drava rězdvojila. V Podravini na desnem brégó je sámo mesto i nekaj zěmlě, v Međimurju su takaj zemle i šume, a i na Mađarskom imaju skorom si Legradani*

gorice ili pak šume. I té kraj dóljne Mađarske je negda bil čisto hrvacki. Još i denes té ljudi ne znaju dobro mađarski... napisala je Winter.

Njezina obitelj podržavala je Narodno-oslobodilačku borbu te su pomagali kalničkim partizanima. Brat Franjo se, u dogovoru s partizanima, odazvao pozivu u domobrane. Kao domobranski časnik bio je zadužen za čuvanje željezničke pruge i često je odavao informacije o kretanju i naoružanju neprijateljske vojske. Kada se posumnjalo u njega, Franjo je pobjegao u Zagreb, a odatle o partizane. No otac Rudolf zbog toga je završio na godinu dana u logoru Stara Gradiška. Marija Winter napušta časne sestre i

Marija s bratom Franjom u Ninu, 1972. godine

seli u Hrženicu gdje je školske godine 1943./44. radila kao jedina učiteljica za svih 166 učenika u četiri razreda. Nastava se održavala u staroj školskoj zgradi iz sredine 19. stoljeća, i to u dvije smjene. U selu je tijekom rata vladala velika oskudica pa tako ratne 1943. djeca nisu ni pristupila svetoj pričesti u Svetom Đurđu jer nisu imala što obuti ni odjenuti. Učiteljskom plaćom nije se tada moglo kupiti ni kilogram kuhinjske soli. Mnogo je mještana mobilizirano u vojsku, djeca su ostala bez očeva, starije braće, rođaka. Marija Winter zapisala je: *Selo se zavilo u tugu i ozbiljnost jer su otišli i oni muškarci koji su inače od prirode maćehinski nadareni. Tako je bilo ćoravih, sušićavih, trahomaša i ostale biede. Stari ljudi kažu da još ovakve žalosti nije selo doživilo.* Nakon dvogodišnjeg izbjivanja Winter se vratila u Hrženicu na jednu godinu kao upraviteljica škole. Prilike se ni tad nisu bitno poboljšale, npr. tijekom zime nastava je bila prekinuta zbog nedostatka stakla na prozorima.

Na nastavi u školi, Slokovec, 1962.

Potkraj rata Marija se vraća kući u Ludbreg te se zapošljava u školi u Slokovcu. Iako stare škole u Hrženici i Slokovcu više ne postoje, kod starijih generacija Hrženičana i Slokovčana ostala su sjećanja na njihove školske dane i dobru učiteljicu Mariju Winter. *„Bila je jako, jako dobra učiteljica. Uvijek je tumačila uz puno primjera, često bi išli u šumu gdje nam je pokazivala biljke ili u vrt ili školsko dvorište. Sjećam se naših proljetnih šetnji, išli bi pješice do Čukovca gdje bi se malo odmorili, zatim u Ivančec gdje bi nas čekao učitelj Pribeg. Tamo smo u „graničaru“, nogometu i ostalim igrama proveli cijeli dan. Jednom smo s njom i učiteljicom Rodemond krenuli vlakom u Varaždin. Prvi dan prošli smo cijeli grad, obišli sve palače i spomenike, a onda smo svi, a bilo nas je oko 70-80, prespavali u kući učiteljice Rodemond. Drugi dan smo otišli vlakom u Stubičke toplice i kupali se cijeli dan. Vratili smo se kući u tri sata ujutro, mi smo išli za Slokovec dok su se prvi kosci spremali na sjenokoše. Bila je pravedna i dosta zahtjevna učiteljica. Nikad nije vikala ili nekog istukla, one neposlušne znala je poslati u kut. Za vrijeme likovnog išla je od klupe do klupe i svakom malo pomogla. Prekrasno je crtala! U školi je imala malu sobicu u kojoj je rijetko boravila,*

*ali ta je bila ispunjena njezinim slikama. Bila je pobožna, sjećam se da sam jednom u njenoj kući vidjela raspelo i svete slike – u ono vrijeme to se nije smatralo prikladnim za jednu učiteljicu. Božić je tada bio radni dan, no ona i učiteljica Rodemond uvijek su na taj dan donosile bajke i čitale nam cijeli dan, drugo ništa ne bismo radili. Kada sam krenula u gimnaziju, njemački mi je išao teško pa sam svake nedjelje poslije mise išla k njoj na instrukcije. Uvijek me na stolu dočekaao čaj koji je spravljala od biljaka koje je sama sušila. Moji joj nisu mogli platiti novcem, uslugu su joj vratili drvima koje joj je tata dovezao. Ostavila je veliki dojam na mene”, sjetila se Anica Božić, danas i sama učiteljica. Izvrsna pedagoginja, savjesna učiteljica i pravedna upraviteljica – slika je Marije Winter za cijele njezine profesionalne karijere. Radila je i u školama u Poljancu i Sesvetama Ludbreškim. U Sesvetama je radila od jeseni 1953. Školu je tada polazilo oko 150 učenika, a nastava se odvijala u tri smjene. Marija je tu napisala i igrokaz *Promjena život sladi* koji su učenici izveli uoči jedne nove godine.*

Osim razredne nastave predavala je povijest, geografiju, pjevanje i ručni rad. Znala je svirati harmoniju, glasovir i violinu, no toga na seoskim školama

ionako nije ni bilo. Posljednje radno mjesto bilo joj je u Slokovcu, područnoj školi Osnovne škole „Dragica Kancijan“ (današnja OŠ Ludbreg) gdje je radila do umirovljenja 1967. godine. Više od 30 godina radnog staža, ponekad u nemoćnim uvjetima – u velikim i kombiniranim razredima, sa siromašnim učenicima, bez udžbenika, bez nastavnih pomagala, kabineta, bez stručne literature. Umirovljena učiteljica Katarina Havaić prisjetila se svoje kolegice: *„Došla sam u Slokovec raditi 1966. Kolegica, za mene poštovana teta Micika, i ja radile smo u kombiniranim odjeljenjima – ja u 1. i 2., a ona u 3. i 4. razredu. Bila mi je prava kolegica, uvijek spremna pomoći i savjetovati me. Takva je bila i prema učenicima, njihovim roditeljima i mještanima sela u kojima je službovala. Nije uvijek bila prihvaćana od ljudi u lokalnim vlastima, ali ona je i dalje radila s ljubavlju – bila je prava seoska učiteljica. Dolazila je u Slokovec iz svog doma u Ludbregu na starom biciklu, ponekad dovozeći svog crnog psića koji je sjedio otraga na „tregeru“ kao pravi gospodin. Za snježne i ledene zime omotala je obuću krpama i uvijek na vrijeme stigla na nastavu. U vrijeme odmora pričale smo male štiklece o doživljajima s učenicima, ponekad se smijući do suza. Bila*

je svestrana, skupljala je stari novac i stare predmete s iskopina. Skupljala je i stare dokumente i proučavala ih. Puno je znala o glazbenicima, književnicima i slikarima i opet sve to začinjala šalama. Tako je svog prelijepog mačka nazvala Pikaso, a macu Penelopa. Takva je bila moja kolegica – teta Micika.“

Kao jedna od malobrojnih školovanih žena pomagala je svima, održavala tečajeve za opismenjavanje, predavanja, okupljala seoske žene i poticala ih na kreativni rad. Njezina profesija učiteljice bila je neraskidivo vezana s tim aktivnostima. Jedina je u selu znala njemački jezik pa bi često prevodila, vodila zapisnike, pisala za molbe, oporuke. Osim rada u školi aktivno se uključila u kulturno-umjetnički rad na selu. U Sesvetama Ludbreškim, selu gdje je najduže radila, sudjelovala je u radu folklorne skupine. Uvijek je točno prepoznala ljude koji su bili dobri koreografi ili za svirku tambura. Prikupljala je sa ženama dijelelove podravske narodne nošnje. Uvježbavale su

S folklorošima iz Sesveta (prva u sredini)

pjesme i plesove, a ostala je zabilježena narodna pjesma „Žena pasla racice“ koju je ta folklorna skupina izvodila na smotri u Ludbregu. Ta se pjesma i danas izvodi u repertoaru Kulturno-umjetničkog društva „Anka Ošpuh“ Ludbreg. Marija Winter imala je prilike više puta vidjeti ludbreške folklorashe, ponosna što je to društvo nastavak rada svih folklornih skupina Ludbreške Podravine koje su nastale iza rata.

Po dragom kraju

Mirovina ju nije u potpunosti umirovila – počela je prikupljati podatke o Ludbregu, selima Ludbreške Podravine, povijesti naselja, crkve, znamenitim osobama, arheološkim nalazima, narodnim običajima, pjesmama. Pronašla je novi cilj – prikupiti usmenu baštinu svog kraja i otrgnuti je od zaborava. Svojim bi biciklom obilazila crkve i škole te prepisivala kronike i ljetopise. Nije bila profesionalni povjesničar, ali je postavila vlastitu metodologiju istraživanja. Sjećanja starih Ludbrežana čitko je bilježila. U to doba nije bilo fotokopirnih

uređaja ili skenera – pojedine fotografije morala je sama precrtati. Često su ti njezini crteži ostali jedini trag o izgledu pojedinih kuća. Na isti je način nacrtala i svoju rodnu kuću u Črnojavcu. Njezina nova misija činila ju je sretnom i ispunjenom pa su joj i ostali ljudi rado pomagali. Nakon smrti roditelja ostala je živjeti sama u kućici na rubu Ludbrega. Mirovina je bila mala pa bi povremeno iznajmila sobu u kući, no više radi društva nego neke zarade. Prikupljajući knjige, zapise, fotografije i razne predmete, pretvorila je tu kućicu u mali muzej. Po podovima hodnika i soba sve je bilo puno knjiga. Često je naručivala knjige iz Zagreba, a od 1968. postala je član Matice hrvatske te je bila upoznata s novijom stručnom literaturom. Bila je i povjerenica Regionalnog zavoda za zaštitu spomenika kulture za područje Ludbrega i okolice.

Od 1970. počinje pisati – prve tekstove objavljuje u zborniku „Kaj“. Taj broj (3/4.) najstariji je zapisani (i objavljeni) pregled povijesti Ludbreške Podravine kao cjeline. U separatu zbornika „Po dragom kraju“ objavljuje članak na četrnaestak stranica u kojemu je opisala geografski položaj Ludbreške Podravine i kraću povijest Ludbrega i okolnih naselja. Zatim je objavila jedan članak u

Kajkavskom kalendaru (Repača naviješta rat), a od prvog broja Podravskog zbornika 1975. piše za tu malu podravsku enciklopediju. Tekst o kulturno-prosvjetnim društvima objavljuje u prvom broju, a zatim u nešto izmijenjenom obliku i u ludbreškoj monografiji 1984. godine. U tom svom prvom članku za Podravski zbornik prikazala je društveni život Ludbrežana, njihove odnose (...ženili bi se međusobno samo socijalno jednaki i to unutar iste konfesije. Na onoga koji bi želio sklopiti brak s osobom druge vjere digla bi se prava hajka. Takav brak uzbudio bi zlu krv s obje strane. Ženidba s pravoslavnima još se kako-tako tolerirala, ali bračne veze s protestantima i Židovima izazivale bi anatemu i pravi očaj među rođacima...), svakodnevne navike (...Oštrom oku kroničara nije izmaknula ni činjenica da su nedjeljom i blagdanom gostionice pune i da se redaju veselice jedna za drugom, a gostoljublje je veliko...), nastavila s popisom obrtnika, opisala nastanak dobrovoljnih vatrogasnih društava (...Ljudi iz raznih potleušica kao i oni iz ponosnog kneževog grada pokazali su veliki interes za organizaciju koja je 15. kolovoza 1869. stupila u život...), Crvenog križa, pjevačkih zborova, gospodarskih društava, katoličkih organizacija. U

narednim člancima posvetila je veliku pažnju događajima iz Drugog svjetskog rata. I sama je svjedočila nekim teškim okršajima u Ludbregu. Posebno je dobro opisala Uličnu bitku koja se vodila 6. srpnja 1944. u Gajevoj ulici. Kako se radilo o neuspjelom pokušaju partizana da oslobode Ludbreg, o tome je sačuvano malo podataka, a i nije se smjelo pričati. No Marija Winter jedna je od rijetkih građana Ludbrega koja je taj događaj detaljno zabilježila: ... *U osvit zore Ludbrežanima se ukazala stravična slika razbojišta: na ulici, po dvorištima, po sjenicima, uz ograde ležali su mrtvaci, obliveni krvlju. Ranjenika nije bilo...* Tekst *Ludbreg i okolica u vrijeme drugog svjetskog rata* donosi svakodnevicu u okupiranom Ludbregu, fašistički teror nad civilnim stanovništvom, začetak NOP-a u kalničkim šumama. U *Tragediji ludbreških Židova* više od pola teksta posvećuje povijesti židovstva, a zatim se pozabavila antisemitizmom i holokaustom u ludbreškom kraju. Osim ta tri ratna članka u *Podravskom zborniku*, pripremila je rukopis od 77 stranica koji je trebao biti objavljen nekom budućom zgodom, međutim nikad nije tiskan. Pojavila se ideja da taj rukopis postane temelj velikog zbornika o ludbreškom kraju tijekom rata (sad u pripremi). U

članke s povijesnom tematikom pripadaju i: *Iz starije prošlosti Martijanca, Na podravskoj magistrali te Ludbreg i okolica od početka 20. stoljeća do raspada Kraljevine Jugoslavije. Iz povijesti ludbreških škola i Školska općina Sveti Đurđ Ludbreški* tipične su teme zavičajne povijesti s naglaskom na školstvo: tko su bili prvi učitelji, kako su se podizale školske zgrade, što je ugrožavalo rad škola, kakvi su bili učenici.

Etnografiji pripadaju članci *Podravske narodne pjesme, Stara i nova shvaćanja, Pokladni običaji u Ludbregu, Narodne poslovice ludbreškog kraja, Tri najvažnija momenta u životu čovjeka*. Ovaj posljednji gotovo na šaljiv način prikazuje trenutke rođenja, vjenčanja i smrti mještana uz tradicionalne podravske rituale (kumstvo, krstitke, snoboki, mirazi, zvonjenje, verestovanje, karmine), dok tekst završava rečenicom *Stari običaji sve više nestaju, a vrijeme i dalje piše historiju čovječanstva i našu vlastitu: ljudi se rađaju, bore za život i umiru*. U petnaest godina izlaženja *Podravskog zbornika* (1975.-1989.) Winter je napisala 15 tekstova, propustila je samo 4. broj, no zato je u svojem zadnjem, 15. broju, objavila dva teksta. Nažalost, na kraju tog broja nalazi se i njen *In*

memoriam. Nepuna dva mjeseca prije izlaska iz tiska Marija Winter je preminula te joj je Venija Bobnjarić uputila oproštajne riječi.

Osim u *Podravskom zborniku* Winter je surađivala i s *Podravskim zvonici-ma* gdje je napisala četiri članka vezana uz povijest Crkve te u *Ludbreškom listu* s desetak članaka, razglednicama naselja. Njezina tri teksta objavljena su i u znamenitoj monografiji *Ludbreg* (1984.), a jedan u *Župi Sveti Đurđ* (1990.), autora Josipa Butorca. Još za života primila je Nagradu općine Ludbreg.

Za budući ludbreški muzej

Sakupljenu povijesnu građu Marija Winter počela je sistematizirati. Namjeravala je prikupljeni materijal obraditi i pripremiti kao zasebnu publikaciju u obliku knjige o povijesti ludbreškog kraja. Objavljivanje te njezine knjige već je ušlo u program Kulturno-povijesnog društva „Zrinski“ Čakovec za 1972. godinu, no zbog političkih događaja 1971/2. godine došlo je do odgode tiskanja. Ni kasnije nije bilo mogućnosti za objavu Winteričine knjige o povi-

jesti Ludbrega. Smrt ju je prekinula u daljnjem poslu pripreme knjige. Marija Winter umrla je 1. listopada 1989. godine u varaždinskoj bolnici od teške prehlade. Pokopana je u grobnici obitelji Eleršek s kojom je proživjela posljednje dane i s kojom je bila obiteljski povezana. Dr. Dragutin Feletar o Mariji Winter napisao je: *Stvorila je golemo kulturno djelo, zaduživši svoj kraj i hrvatski narod. Umjela je povijesne događaje pravilno tumačiti, stavljati ih u kontekst vremena i širih procesa, imala je snagu sinteze i znanstvene obrade. Marija Winter pisala je znalački i stručno, ali nadahnuto i razumljivo. Teško je naći takve poznavatelje povijesti Podravine kakva je bila ona. Ludbreg i Podravina izgubili su svojeg istinskog kroničara. Potrajat će vrijeme dok se rodi drugi takve stvaralačke snage.*

Iza nje ostala je velika ostavština: rukopisi, dokumentacija, fotografije, crteži, obiteljska knjižnica, osobni predmeti. Sve je naslijedio Dragutin Feletar, tadašnji član Uredništva *Podravskog zbornika* s kojim je najuže surađivala. On je dio ostavio sebi, dio predao obitelji Eleršek, a najveći dio završio je u Pučkom otvorenom učilištu „Dragutin Novak“ u Ludbregu. Više od dvadeset godina

prošlo je dok Nakladnička kuća *Dr. Feletar* nije objavila dvotomnu knjigu *Iz povijesti Ludbrega i okolice*. Naslov je izabrala Marija još za vrijeme života. Ta knjiga obuhvatila je većinu njezinih tekstova i članaka objavljenih po časopisima i novinama te danas predstavlja neizostavnu literaturu za proučavanje povijesti Ludbreške Podravine.

Marija Winter imala je viziju budućeg zavičajnog muzeja u Ludbregu koji bi preuzeo njezinu građu. Još 1963. postala je vanjskim suradnikom Gradskog muzeja Varaždin kojemu je donirala više arheoloških artefakata. Kasnije se povezala i s Arheološkim muzejom u Zagrebu u kojem su izložena slavna rimska kola iz Poljanca o kojima je Marija Winter također pisala, te Muzejom grada Koprivnice. Njezin interes zaokupljala je i povijesno-kulturna baština, stoga je zavičajni muzej bio jedna od njezinih većih preokupacija. Takva institucija imala bi svrhu; Ludbreg leži na ostacima antičke lovie, okolica je puna nalaza koji datiraju od prapovijesti do suvremenih dana, a tu je još veliko etnografsko i sakralno bogatstvo. Nažalost, zavičajni muzej u Ludbregu do danas nije osnovan, a bogati arheološki i povijesni nalazi izloženi su u drugim muzejima.

Godine 1958. Marija Winter postaje član varaždinskog Društva amatera likovne umjetnosti sjeverne Hrvatske. Nacrtala je mnogo slika, najčešće s cvijećem i mrtvom prirodom. Ti su radovi često završili kao prijateljski poklon na zidovima kuća. Osim likovne treba spomenuti i njezinu dramsku nadarenost. Napisala je petnaestak komediografskih igrokaza za djecu i odrasle u kojima je prikazivala vesele trenutke u životu Podravaca. Igrokazi su pisani kajkavštinom ludbreškog kraja, materinjim jezikom autorice. Tada u Hrvatskoj gotovo nitko nije pisao i objavljivao na kajkavštini. S igrokazom „Kakva ljubav, takva i nagrada“ dramska skupina iz Hrastovljana nastupala je u obližnjim naseljima, ali i u Varaždinu. Često izvođeni bili su i „Promjena život sladi“ te „Stric iz Amerike“. Ti su tekstovi i danas aktualni pa je tako 2012. i 2013. godine kazališna družina Gradske knjižnice i čitaonice „Mladen Kerstner“ izvela predstave „Zmešancija“ i „Poštene žene“ povodom manifestacije Dani Mladena Kerstnera u Ludbregu.

Mariju možemo svrstati među rijetke autore koji su njegovali kaj i promovirali vrijednost kajkavskog narječja u razdoblju kada to nije bilo popularno. Poje-

dine prizore iz komedija često bi sama oslikala. Godine 2012. tiskana je njezina knjiga *Igrokazi* u izdanju POU „Dragutin Novak“ Ludbreg.

Povodom 100. rođendana Marije Winter Udruga antifašista položila je cvijeće na njezin grob, a u ludbreškoj Gradskoj vijećnici održan je 7. ožujka 2012. Kolokvij o Mariji Winter. Pajdašice iz KUD-a „Anka Ošpuh“ otpjevale su nekoliko pjesama njoj u čast, dok su se sudionici kolokvija, dr. Dragutin Feletar, prof. Milivoj Dretar, dr. Hrvoje Petrić i mr. Branko Dijanošić osvrnuli na njezin život i djelo.

Marija Winter cijeli je svoj radni vijek posvetila edukaciji i podučavanju mladih generacija, a ušavši u mirovinu, postala je velika zaljubljenica u zavičajnu povijest, narodne običaje i pučku tradiciju. Svoje znanje rado je prenosila mlađim generacijama. Umrla je samozatajno. Na sprovodu okupio se poveći broj ljudi. *Micika je bila izuzetna žena, hrabra, proživjela je teške trenutke, ali prema van uvijek je bila vedra. Bila je vrlo radišna, ustajala je već u 4, a odlazila spavati oko 22 h, imala je ispunjen dan. Nije imala godišnje odmore, na more je otputovala možda dva-tri puta. Imala je svoje interese i ciljeve i svi su je radi*

toga poštovali, rekla je Emilija Winter, jedna od rijetkih živućih članova Marijine obitelji. Odlukom Gradskog vijeća jedna od ulica u istočnom dijelu Ludbrega, blizu njezine nekadašnje kuće, nosi ime Marije Winter.

NARODNE POSLOVICE LUDBREŠKOG KRAJA

(prikupila Marija Winter)

Ako nešče v zdenec skoči, ne moraš i ti za njim!

Bole se roditi bez nosa, nego bez sreče.

Dobier prijatelj je retki ftič, ne najde se v sakem grmu.

Jedna žlica sama ne ruži!

Koj se s pesom igra, mora botu pripremiti.

*Leže jeden otec prehrani dvanaest dece,
nego oni si skupa njega vu starosti.*

Žena drži tri vogla hiže, muž sam jenoga i te mu se klima.

Nega ognja bez lukovih drva, niti ljubavi kak je bila prva.

Norca se ne smeti delati niti z grbavoga dreva v šumi.

Pošten čovek se nebre zmisliti kaj lopou more napraviti.

Ilustracija na naslovnici

Elvira Štabi Vidović

Fotografije

Ostavština Winter (Pučko otvoreno učilište "Dragutin Novak" Ludbreg)

Tisak

Printex d.o.o., Čakovec

Grafička obrada

AVIEM

Naklada

1000

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu
Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu
pod brojem 869769.

ISBN 978-953-95247-1-3

Cijena 5kn

ISBN 978-953-95247-1-3

9 789539 524713

XVII
Josip Kolay bio je prvi poznati svibni učitelj u Ludbri-
gal. Josip je iz Lepoglavskeg namještanica - / gospodara
nakon kasputanja Pauluskeg reda. Najprije je učio u
Sokolcu, pa se prema tome slagala njegova smrt
na 1789. godinom, kako navodi: "Cuvaj se, Bogu! Tko ču-
kna 767, je tebi darova: 12 jutara, 1200 a kvati zemlje.
12 kvati dva i 26 fortina: 26 novica i novca.
Pri 1812 zgrada je dozna - 660, 1820) podignuta je zidana
prizemstva.
Osim toga zgrada mala orgula vrlo ulve - više od 200 god.
(po Frän 1875.) pa je vagnja bila; orgulja koja je i opanj rada.
čuvao...

Učitelj je imao od svake mire 50 novica

Do 1858. god. učitelj je dobio od svake kule 1 fortin (po kasni-
jim novcu 40 novica) - to je sve skupa imalo 100 fortina; dijelom
ili 20 fortina u srebru.

Od svake 19 fortina srebra...

Stan i ogor...

Signore podatke priopćio Frän od 1854/5.

Od 263 rijeke, polati 78 staka - a sročava s usajskom 55.
1855/6. (po Frän) da je prema navesti iz 1813. i potražnja čitla
prizemna zgrada podignuta na kat, a nakrije je dar (dar)
gosp. Filip, Prathhyam - Tada se obuka održavala u stari
zidanoj kući (gosp. je bila i nekome a potčinom) Epit je bio Epit
učitelj; Prathhyam
učitelj; Prathhyam